

SENDİKACI GÖZÜYLE SOSYALİST BLOK

Sedat AĞRALI

"Yazar ve Sendikacı"

Bugün dünyada batı toplumları ile komünist toplumları destekleyenler arasında çok yönlü bir tartışma sürüp gitmektedir. Tartışma iki rakip düzenin politik, doktriner ve ekonomik yanlarını, başarısızlıklarını üretimi, teşkilâtlandırma biçimlerini, genellikle herşeyi kapsamaktadır.

Göze çarpan ilk garip durum, kapitalist sistemin uygulandığı Amerika ile sosyalist sistemin uygulandığı doğu blokundaki ülkeler birbirlerinden daha ileri bir demokrasi içinde yaşadıklarını ileri sürmeleridir.

Kişisel teşebbüse yer veren, kişiye bağlı temel hak ve özgürlüklerin güvenlik altında bulunduğu Amerika ile bunun tam aksi bir uygulama içinde bulunan devlet kapitalizmini esas alan Doğu Almanya ve Çekoslovakya'yı gezip inceledim.

Ağır dev sanayiinden otomasyon çağına geçen Amerika ile sosyalist plânın topluma uygulandığı doğu blokunda yaşayanların refah seviyesi, mutluluğu, rejime inançları ve dünya görüşlerinin neler olduğunu yakından değerlendirebildim.

Bunalım ve patlama içinde bulunan peyk sosyalist ülkelerde yaşayanların arasına girdim. Onlarla dertleşip zaman zaman tartıştım. Bir gazeteci ve sendikacı olarak işçi âlemini, çalışma hayatını sendikalaşma hareketleri ile bugünkü devlet yönetimini, parti gücünü elinde bulunduran önemli kişileri yakından tanıyıp konuşmak imkânını buldum.

Bir buçuk aya yaklaşan gezim sırasında, objektif olarak bazı soruları cevaplandırmaya, onları yetkililerin ağızlarından değerlendirmeye çalıştım.

Bu ülkelerde yaşayan işçilerin çalışma şartları, ücretleri, sosyal güvenliği, eğitilmesi, uygulanan sosyalist plân içinde değeri nedir? İşçi

Üniversiteli, aydın ve gençlerin dünya görüşleri nelerdir? Batı âlemini nasıl tanıyorlar ve bu âlem hakkında fikirleri nelerdir? Rejim oturmuş mudur? Gerçekten sosyalist plân bu ülkelerde başarıya ulaşmış mıdır? Komünist düzen bu ülkelere neleri getirip, neleri alıp götürmüştür? Milliyetçilik, inanç ve kişisel teşebbüs ruhu öldürülebilmiş midir? Bu plânı savunan, sonuçlarından yararlananlar kimlerdir? Sınıf farkı gerçekten yok edilmiş midir? Sovyet Rusya emperyalizmi bu ülkelerde kendini nasıl hissettirir? İşçi ücretine esas tutulan ölçü nedir? İnsan ve memleket sevgisi rejime göre nasıl değerlendirilmektedir? Aile düzeni, kadın erkek ilişkileri batı dünyasına göre nasıldır?

Bütün bu konularda bilgileri toplayabilmek için çeşitli halk grupları, yetkili kişiler, çeşitli sanayi kuruluşlarında incelemeler yaptım. Doğu blokundaki en önemli üniversiteleri yakından izlemek, gençlerin yetiştirilme ve öğrenci olarak sorunlarının nasıl değerlendirildiğini öğrenmeye gayret ettim.

Konuşma sürem içinde imkânlar oranında bütün bu hususlara değinmek arzusundayım. Bütün bunları gezim sırasında görebildiğim, öğrenebildiğim ve yaşayabildiğim kadarı ile anlatmaya gayret edeceğim Devlet kapitalizminin esas olduğu bu ülkelerde "Sanayi ve Teknik İhtilâl" Endüstrinin bazı kesiminde başarı sağlamış, üretimde artış kaydedilmiş; ama bu başarı yanında toplum mutluluğa erdirilememiş, kişisel hak ve özgürlükler yok edilmiş.

Gezdiğim Demokratik Sosyalist Halk Cumhuriyetleri adını taşıyan bu ülkelerden Çekoslovakya 128 bin km² lik 14 milyon nüfuslu Çek ve Slovakların kucak kucağa yaşadığı bir toplum. Türkiye'nin hemen yedi-de biri kadar küçük "108 bin km²" ve 17 milyon nüfuslu Doğu Almanya'da peyk ülkeler arasında sanayi alanında en gelişmiş.

Sosyalist ülkelerin en önemli özelliklerinden birisi de Amerika ve Batı Avrupa toplumlarının tam tersine sessizliktir. Doğu Almanya ve Çekoslovakyanın büyük şehirleri dahil olmak üzere hayat gece saat dokuzdan sonra canlılığım kaybeder. Ortalıkta bir kaç devriye gezen polisten, askerden, başka, fabrikasından gece vardiyasından dönen işçilere rastlanır. Türklerin kaldığı belirli otellerin civarındaki lokanta, sinemaların dışında hayat durgunlaşır. Adeta halk şehirlerde hep birden uyku ya yatar.

Bu ülkelerde yaşayan insanlar hak ve özgürlüklerini ilerideki mutlulukları için fedaya zorlanmışlardır. Gelecekteki mutlu günlerin özlemi içinde yaşarlar. Çünkü onlara daima böyle vaad edilmiş ve avutul-

muşlardır. Çekoslovakların müziklerinde, edebiyatlarında gizli de olsa mutlu geleceğin özlemi vardır. Bu insanlar duygularını açık açık ifade etmezler. Çünkü kişinin mutluluğu bu toplumda önemli değildir. Rus yazarı Pasternak'ın dediği gibi "Kırk korkunç yıldan sonra" doğu bloku ülkelerinde alınan sonuçları gördüm.

Bütün bu ülkelerde asıl olan sosyalist plânın tam bir disiplin içinde uygulanarak komünizmin amacına ulaşmasıdır. Toplumun böylece refaha ereceği kanaati hâkim. İnsan ancak kalkınmanın daha doğrusu sosyalist plânın uygulanmasında bir vasıta. Herşey buna göre ayarlanmış. Doğu Berlin, Leipzig Karl Marx Üniversitelerinde okuyan gençlerin öğrendikleri ilk şey kapitalist ülkelerde yaşayan insanların birbirini nasıl sömürdüğü, toplumun bundan gördüğü zararlarıdır. İktisat ilmi bile ideolojik bir amacın gerçekleşmesi yönünde uygulanmaktadır.

Bütün bu açılardan batıdaki kapitalist ve sosyal demokrasinin insana mutluluk getirmediği ispatlanmağa çalışılıyor. İnsanların burarlarda birbirini sömüren egoist yaratıklar haline getirilmek istendiği, bu yüzden batı toplumlarının her gün biraz daha güç kaybederek soysuzlaştığı görüşü ileri sürülür.

Bu ülkelerdeki ortaklaşa sorunları bir arada dile getirmek mümkün. Rusyanın kontrolü altındaki bu peyk ülkelerde genellikle iki dil konuşuluyor. Bunlar Doğu Almanya'da rusca ve almanca, keza Çekoslovakya'da çek lisanı ve rusça. Bu ülke II. Dünya Savaşında bir süre Alman işgali altında kaldığı için orta yaşlılar Almanca biliyorlar. Hemen hemen bütün Üniversite ve diğer okul kitapları, gazete ve mecmualar bu iki dil üzerine yayınlanmakta.

Genellikle ülke ekonomisinde tüketim maddeleri kıta kıt vatandaşların ihtiyacını karşılayacak oranda değerlendirilmekte. Asıl hedef üretimi en yüksek seviyeye ulaştırmak. Çekoslovakya ve Doğu Almanyada plânlamalar yapılırken tüketim maddeleri yıllık ihtiyaca göre ayarlanmakta. Buna göre dış ülkelerden gerekli ithalat yapılmakta. Ama bu maddelerden herhangi biri ihtiyacı karşılamazsa onun sıkıntısı bütün ülkede kendini hissettirmektedir. Bu ülkelerde kadın ve erkeklerin yalnız ihtiyaçlarını giderecek miktarda batıya oranla yaşama yeteneklerine sahip olduğunu söylemek pek yanlış olmasa gerek.

Ülke içinde satılan kumaşlar, elbiseler, her türlü istimal edilen eşya düşük kaliteli ve çeşitten yoksun. Örneğin, Çekoslovakya dünyanın ünlü motorsiklet ve otomobil fabrikalarına sahip olmasına rağmen de-

mirperde ülkelerinin Cadillac'ı sayılan "Tatra" ve Rus arabası "Çayka" nın temel aksamı burada imal edilip Rusyaya ihraç ediliyor. Skoda, Java gibi önemli motor ve otomobil fabrikaları Çekoslovakya'da bulunduğu halde en eski tâmir muhtaç Avrupa arabalarının kullanıldığı ülke burasıdır. Halkın şehir içinde tek ulaşım vasıtası keza Doğu Almanya'da olduğu gibi Tramvaylardır.

Yüksek tahsil gençlerine Üniversitelerde belletilen bazı önemli sloganlar vardır. Bütün çekilen sıkıntıları mazur göstermek için genellikle şunlar söylenir : "Sosyalizme geçiş sırasında istihsal ve istihlâkin devletleştirilmesi gereklidir. Sosyalist plânın başarıya ulaşması için bu gün fedakârlık yapılmalıdır".

Gerek Çekoslovakya gerekse Doğu Almanya'da genç kuşaklara kültür ilkokul sıralarından itibaren aynı metodlarla ideolojik bir değerlendirme içinde itina ile verilmektedir.

Bu bakımdan edebiyat, sanat, tiyatro, opera ve spor faaliyetleri en yararlanan vasıtalar. Parola bu ülkelerde tek. Doğu Almanya'dan dönerkez bir süre kaldığım Bulgaristan'da da olduğu gibi, sosyalist plânın hedefine varabilmesi için "Sanayi İhtilâlinde işçiler elele verecek".

SIYASİ YAPI

Bu ülkelerde yaşayanlar genellikle komünist partisi ileri gelenleri, hükûmet yetkilileri, yabancılara demokratik bir rejim içinde olduklarını hattâ batıdan bu konuda bir hayli ileri durumda bulduklarını iddia edip ispatlamaya çalışırlar. Hemen ilk söyleyecekleri şeylerin başında sizin kapitalist ülkenizde olduğu gibi bizde de sağdan sola kadar siyasi partiler mevcuttur. Her türlü doktriner görüşü bu siyasi kuruluşlar temsil eder derler. Sonra partilerin isimlerini sıralamaya başlarlar.

Doğu Almanya'da keza Çekoslovakya'da ve hemen bütün sosyalist ülkelerde birbirinin aynı siyasi partilere rastlanır. Bunların hepsi "Millî Cephe" denilen komünist partisi gözetim ve organizasyonunda birleşirler. Millî Cephe her partiden münasip oranda parlamentoya aday gösterir. Sorduğunuz zaman size ülkelerinde siyasi görüş ayrılıklarının, inançların dile getirilmesinin mümkün olduğunu ileri sürerler. Bu ismi olup cismi olmayan siyasi partiler, "S.E.D." İşçi Partisi, "C.D.U." Dinci Parti, "D.B.D." Köylü Partisi, "L.D.P.D." Liberal Parti, "N.D.P.D." Faşist Subayların kurduğu parti gibi.

SOSYALİST BLOKTA EKONOMİYE KISA BİR BAKIŞ

Sosyalist ülkelerde kişinin mutluluğu, onun kazancının, yaşama şartlarının geliştirilmesi diye bir problem yoktur. Asıl hedef sosyalist plânın tam bir disiplin içinde uygulanarak başarıya ulaşmasıdır. İnsan ancak kalkınmanın daha doğrusu üretimin artışında bir araç. Çekoslovakya'da gerekse Almanyada halk kalkınma sırasında çekilen sıkıntılardan çalışma şartlarının ağırlığından vaad edilen mutlu günlerin gelmemesinden fırsat buldukça açık ve gizli şikâyet eder.

Bu ülkelerde plâna sadık kalma zorunluğu var. Bütün sosyalist ülkelerde sanayi ve ticaret birlikleri yetkililerinden kurulu bir komisyon mevcut. Buralarda devletin her türlü ithalat, ihracat ve ülkenin yıllık tüketimi, üretimi değerlendirilmekte. Buna uygun biçimde "Halk Ekonomi dairesi" vatandaşların ihtiyaçlarını değerlendirmekle görevli.

Halk Ekönomi Dairesi üç ayda bir toplanarak "Devlet Ekonomi Plânlama Komisyonu" nun tesbit ettiği esaslar içerisinde o süredeki halk ihtiyaçlarını gözden geçirerek ilgili birliklere direktifler vermekte.

Devletin sosyalist plânının uygulanmasında görev alan yetkililerinden kendisi ile Leipzig'te görüşmek imkânını bulduğum Doğu Almanya Ağır Sanayi ve İhraç Birlikleri Genel Müdürü Studinsky şunları söyledi :

"Sosyalizme geçiş sırasında istihsal ile istihlâkin devletleştirilmesi gereklidir. Sosyalist plânın başarıya ulaşması ve ilerdeki mutlu günler için kişi hak ve özgürlüklerinden fedakârlık yapılmalıdır. Ülkenin üretim ve tüketimini dengelemek önemli problemler arasında yer alır. Şimdi fabrikalarımızda birim imalât hesaplarını dikkate alarak kendi kendine yeterli hale getirmeğe çalışıyoruz. Rantabilite konusu üzerinde duruyoruz. Biz sosyalist düzende ilerlemek istiyoruz. Ağır sanayide standart imalâta gitmek, dişli ve çarklı makine düzeninden sür'atle şerit sisteme uygun mekanik tertibatlı fabrika süzenine geçiş içindeyiz".

Doğu Almanya Ağır Sanayi Birlikleri Organizasyonu Genel Müdürü Hans Klofer Sanayi Mâmülleri İhracı konusunda özetle şu noktalar üzerinde durmuştu :

"Yaptığımız hesaplara göre, her yıl ortalama olarak sosyalis ve kapitalist ülkelere 4 milyar mark değerinde makine satışı yapıyoruz. Bu miktarı 1970 yılında yüzde 25 e yakın artırmak istiyoruz. Müşterilerimiz arasında İngiltere ve Fransa başta gelmekte. Genel yıllık ihracat ve it-

halâtımızm miktarı 13-18 milyar mark arasında değişmektedir. Kapitalist ülkeler en önemli alıcılarımız arasındadır. Lokomotif, elektrikli tren, plâstik eşya ve makine sanayi mâmûlleri tercih ediliyor. Yalnız Wildau şehrindeki makine fabrikasının yıllık imâlâtı 80 milyon markı buluyor”.

Sosyalist bloktaki yetkililer devamlı olarak bir takım rakamlarla üretimde varılacak hedefleri daima dile getirirler. Ama bu üretimin istenilen seviyeye ulaşmasında rol oynayan işçinin daha doğrusu çahşanına ücretinde iş şartlarında, refahında artışın ne oranda olacağından bahsetmezler. Her şey hattâ insan bile maddî ölçüler içinde değerlendirilmekte, onun şahsî teşebbüs, yapıcı, geliştirici ruhsal bütünlüğü inkâr ediliyor.

Sosyalist ülkelerde asıl hedef üretimde ihraç maddelerine doğru. Yurt içinde tüketime önem verilmiyor. Asgarî ihtiyaçları giderecek seviyede kalite ve çeşit yönünden kötü mallara doğru bir eğilim var. Batı Almanya’da hattâ Avrupanın bir çok ülkelerinde çarşılarda, mağazalarda görülen canlılığa buralarda rastlanamaz. En büyük dükkânlarda bile vitrinlerde belirli tip ve biçimde eşyalar çeşitli maddeler görülür. Adeta tüketim malları standart hale getirilmiş, bunlarda zevk ve zarafet yerine ancak ihtiyaca cevap verecek nitelik öncelik kazanmıştır.

Sosyalist ülkelerde hemen hepsinde kapitalist ülke eşyalarına, mallarına, paralarına karşı sonsuz bir ilgi var. Nitekim Doğu Berlin, Dresden, Leipzig, Çekoslovakya’da Prag, Burno ve diğer şehirlerde karaborsa gelişmiş. Bir dolar, 1 Batı Alman markının buralarda karaborsadaki kıymeti resmî kurun üzerinden yedi sekiz mislini bulmakta. Ama bu ülkelerde Rus parasının resmî kur üzerinde değeri yok. Kimse itibar etmiyor. Kaçakçılık almış yürümüş.

Doğu Almanya’da kömür çok bol. Üretim yılda 240-300 milyon tonu buluyormuş. Kömürden benzin elde ediyorlar. İthal ettikleri malların başında meyva, hububat, çay, kahve, tütün, hattâ yünlü ve pamuklu kumaşlar geliyor.

Ticarete bütün doğu sosyalist ülkeler önem veriyor. Ticaretle rejim hiç bir zaman birbirine karıştırılmıyor. Batı ülkelerine önemli ihracat var. Sanayide sağlanan başarı tarımda gerçekleşmemiş. Çekoslovakya’da, Almanya’da köylü ve çiftçiyi devlet kooperatifleri destekliyor. Prim ve mükâfatlandırma ile bu alanda üretimin artırılması yoluna gidiliyor.

Kazançlarla mülk sahibi olmak, açıkçası zenginlik mümkün değil. Bu söylediğimiz vatandaşlar için. Ama komünist partisi ileri gelenleri,

yüksek rütbeli memurlar, ordu mensupları, devlet kapitalizminin meydana getirdiği mutlu azınlık, balkın kıskançlığım üzerlerine çekecek kadar şahâne ve lüks bir hayat yaşamaktadırlar. Karl Marx'ın düşünceleri tahakkuk etmemiş; sınıf farkı ortadan kaldırılamadığı gibi, yeni yeni sömürücü, ekonomik ve siyasî kuvveti elinde bulunduran despotik bir grup meydana gelmiş.

Çalışan bir işçi asgarî yaşama imkânlarına sahip, ama bütün bir aileye bakmaya genellikle muktedir değil. Bu bakımdan bütün aile fertleri çalışmak zorunda. Mesken ve mübrem ihtiyaç maddeleri genellikle ucuz. Ama mesken sıkıntısı hemen hemen Çekoslovakya'da ve Doğu Almanya'da çözümlenmesi mümkün olmayan bir sorun haline gelmiş.

Örneğin; Çekoslovakya'da genişçe bir odanın kirası ayda 50-70 kron (bir kron ortalama 130 kuruş", 1,5 odanın kirası ise 80-110 kron. Bütün bunlara rağmen yalnız 1965 yılı içinde Prag'da evlenmek için sıraya girip mesken bekleyenlerin miktarı 20 bini bulmuş. Devlet ailenin fert sayısına göre oda veriyor. Banyo mutfak tuvalet müşterek.

Bir Çekoslovak işçisi 400-500 kron kazanıyor. Devlet memurları subaylar ve yüksek rütbeli kimseler 1500-2500 krona kadar aylık alabiliyorlar. Uzun yıllar çalışmış bir fabrika işçisi 1000-1200 krona kadar kazanabiliyor. Ama bu çok nadir hallerde. Her fabrikada böyle bir iki numunelik işçi bulunuyor.

Bir elbiselik vasat kaliteli kumaşın fiyatı 300-500 kron "400-600" lira. Bir kilo şeker 9 lira, 1 kilo et 30 lira, 1 ekmek 375 kuruş. Ama enerji ucuz. Halkın şehir içinde yegâne ulaşım vasıtası tramvay ücreti 50 kuruş.

Eğlence çok pahalı, ortalama bir sinema bileti 8, tiyatro 15-20 lira, opera büyük şehirlerde pahalı 20-50 lira.

Doğu Almanya'da üç odalı, Leipzig, Doğu Berlin, Dresden, Jena gibi şehirlerde bir kat 100-150 bin lira civarında işçi ücretleri 500-1000, memur maaşları 500-1500 mark, profesör, yüksek mühendis, doktor gibi meslek sahipleri 2500-3000 mark aylık kazanabiliyorlar. Üniversite rektörleri 4000-4500 mark sanatçılar, opera, tiyatro artistleri 3000-7000 mark arasında aylık alıyorlar.

Gıda maddeleri Doğu Almanya'da da pahalı; öğle yemeği ve akşam yemeği, en ucuzundan 15-20 mark, bir kilo mevsimlik domatesin fiyatı 5-8 lira, vasat kumaştan hazır elbise 350-550, bir şişe şarap 5, kalı-

telisi 20 lira. Bira ucuz, 50 kuruş. Küçük Çek ve Rus yapısı otomobil 30-35 bin lira. Televizyon 3500-4000, vizon kürk 500-8000 lira.

Ticaret ülke içinde canlı değil, çünkü işletmelerin, mağazaların hepsi devletleştirildiği için işler ağır gidiyor. Tezgâhtarlar devlet memuru olduğundan, çok defa ana caddelerdeki mağazaların önünde kuyruklara rastlanır.

SOVYET RUSYA'NIN TUTUMU

Sovyet Rusyanın bu peyk sosyalist ülkelere karşı tutumu kritik. Avrupa ülkelerinden bazılarının eskiden sömürgelerine uyguladığı politikanın aynı. Rusyanın baskısını hattâ varlığını bu ülkelerin ekonomisinde, eğitiminde, sanayiinde, siyasal hayatında, yönetiminde izlemek mümkün. Bu ülkeler Rusya adına çalışan birer açık tezgâh haline getirilmiş. Komünizmin bu ülkelerde emperyalizmini ve sömürüsünü her alanda izlemek mümkün.

Rusya bu ülkelerde imalâtın önemli bir kısmını maliyet fiatı üzerinden ithal etmekte, bir kısmını tüketip diğer kısmını dünya piyasalarına bir de kâr koyarak ihraç etmektedir. Bu konuda Çekoslovak, Bulgaristan ve Doğu Almanların sert tepkileri zaman zaman olmaktadır. Bir kısım halk bu konuyu şöyle dile getirmektedir :

“Ruslar bizim işçimizin emeğinden ve millî ekonomimizden pay alıyorlar”.

Sosyalist bloka dahil ülkelerde devlet yatırımları “VVB” Sanayi Ünitelerine teksif edilmiş. Bunların sayısı Doğu Almanya’da 223. Bu ünitelere Birlik de denilebilir. Bu birliklerin 110 unda sendika komitesi mevcut. Bu birliklere bağlı çeşitli işkollarında kurulmuş büyük işletme ve binlerce işçi çalıştıran fabrikalar var.

Devlet yatırımları bu üniteler tarafından izlenmekte, ekonomik açıdan yetki ve sorumlulukları geniş. Nitekim, dâvet edildiğim önemli bir ziyafette, Doğu Almanya Parlamento Başkanı Prof. Jozef Dieckmann’la yaptığım görüşme sırasında fikirlerini şöyle ifade etmişti : “Ekonomik güçlülüğe çok önem veririz. Parlametoda sistem tartışmalarının yapılması sosyalist plânın gerçekleşmesine zarar verir. Karşıt düşünüş ve yapıtıcı tenkitler zaaf alâmetidir. Bunu Batının kapitalist zihniyeti ile değerlendirmek mümkün değildir”.

İŞÇİ HAREKETLERİ VE SENDİKALAR

Her şeyden önce şunu bir işçi ve sendikacı olarak belirtmek isterim ki, Batıdaki demokratik rejimle yönetilen hür ülkelerdeki bağımsız sendikacılığın burada izine rastlamak mümkün değil. Hür dünya ülkelerindeki sendikaların görev, teşkilatlanma ve amaçları ile sosyalist ülkelerde sadece işmi sendika olan kuruluşları birbirlerine benzetmek hemen hemen imkânsızdır.

Önce sosyalist ülkelerde sendikalar, işçinin sosyal, ekonomik, kültürel ve meslekî, hak ve menfaatlerini koruyup geliştiren teşekküller değildir. Bağımsız hür kuruluş olmaktan uzaktırlar. Sendikalar, devletin ve partinin emrinde, onların disiplini içinde hareket eden müesseseler.

Doğu Almanya'nın Eisenach şehrinde biraz uzakta bir tepe üstüne kurulmuş bulunan, protestan mezhebinin öncülerinden Marten Lütther'in inzivâ yıllarını geçirdiği Wartburg şatosunda beş ecnebî gazeteci ile birlikte Komünist Partisi ikinci başkanı Horst Bruch'la görüşmek imkânını buldum.

Sosyalist ülkelerde hükümet yetkilileri ve parti ileri gelenleri ile görüşmek çok güç. Daima halktan uzak, âdeta toplum dışında yaşıyorlar. Halka ancak resmî bayram günlerinde, rejimin yıldönümlerinde, büyük merasimler sırasında görünmektedirler.

Günlerdir konuşmak fırsatım bulamadığımız Doğu Almanya'nın hükümetin üstünde en kuvvetli adamı Komünist Partisi II. Başkan Horst Bruch, iki saate yaklaşan görüşmelerimiz, hattâ tartışmalarımız sırasında, özetle işçi hareketleri ile ilgili olarak şunları söyledi :

“Sendikalar, bizim, devlet olarak, hükümet olarak, yardımcılarımızdır. Grev yapamazlar, zaten yapmazlar. Buna lüzum da yoktur. Sosyalizm, esasen hakları güvenlik altında bulundurur. Hem grev sosyalist plânın başarıya ulaşmasını engeller. Biz kendi anlayışımız içerisinde sanayiın bütün kollarında gelişmeyi başardık. Kimya, makine, elektronik, optik ve ağır sanayide hızla kalkmıyoruz. 1961 den önce Doğu Almanya'dan binlerce mühendis teknik eleman ve ekonomist Batı Almanya'ya geçti. Bu boşluğu kapatmak için gayret ediyoruz. Devlet sanayide olduğu gibi, ithalât ve ihracatı plânlamak zorunda. Biz işçi, sendika, parti, hükümet ve devlet olarak anlaşma halindeyiz. Sendikaların görüş ayrılığı yok. Olmamalı da; çünkü sosyalizm içinde kalkmıyoruz. İhtilâflar, tenkitler, fedakârlık dışındaki hareketler, ekonomide hedeflerimize varmamızı geciktirir”.

Horst Bruch Batı ve Doğu Almanya'nın birleşmesine de imkân olmadığına işaret ederek, bu konuda demişti ki : "İki Alman devleti realite gösteriyor ki, artık birleşmemiz mümkün değildir. Çünkü Batı Almanya kapitalizm, Doğu Almanya ise sosyalizm içinde kalkınmayı benimsemiş iki ülkedir. Dünya görüşleri, amaçları ayrıdır".

Horst Bruch, II. Dünya Savaşından önce Almanya'da uçak fabrikalarında işçilik ve sendikacılık yapmaktaymış. Hitler iktidarı sırasında antifaşist olduğu için yurt dışına kaçmış. İngiltere'de savaş sonuna kadar kalmış; bu arada işçilik ve sendikacılık incelemeleri yapmış. II. Dünya Savaşından sonra Doğu Almanya'ya gelerek parti kademelerinde yükselerek bugünkü yerini almıştır.

İddia etmek mümkündür ki, komünist ihtilâlinin en büyük zararını işçi görmüştür. İşçi eskiden sahip olduğu en büyük hak ve özgürlüklerini kaybetmiş, robot haline gelmiştir. Uygulama sırasında açıkça görülmektedir ki, işçi adına devlet yönetimini, hâkim gruplar ele geçirmiştir.

Burada bir noktaya işaret etmek gerekir. Belki de komünizmin uygulayıcısı olan Lenin'in sendikalara o günlerde verdiği görev bu güne kadar bu sistem içinde aksamadan devam eden tek husus olmuştur.

Bilindiği gibi, komünist ihtilâlinin asıl amaçlarından birisi hattâ en önde geleni işçi ve köylünün devlet iktidarını ele geçirmesi, hâkim sınıfları ortadan kaldırmaktır. Böylece üretim araçlarını elinde bulunduran kapitalistler bertaraf edilecek, burjuva demokrasisine son verilecektir.

Bütün kavga, üretim araçlarının topluma intikali, işçinin devlet yönetimini ele geçirmesiydi. Şu halde işçi iktidara geldiğine, hâkim sınıflar ortadan kaldırıldığına göre; sendikalara ne lüzum vardı? Çünkü sendikalar liberalist ekonomide hür teşebbüsün bulunduğu toplumlarda gerekli bir kuruluştu. Bu düzende üretim araçlarını elinde bulunduran sınıflara karşı işçinin sömürülmesini önlemek, onların sosyal güvenliğini sağlamak için meydana gelmiş varlıklardır. Komünist düzende sendikaya lüzum yok. Çünkü işçi iktidarda ve üretim araçları elinde bulunduğuna göre, kime karşı hakkını koruyacak? İşçi kendi kendisi ile mi pazarlık edecek?

Halbuki uygulama, hiç de böyle olmamış. Bu ülkelerde en gözü kapalı bir kimsenin bile görebileceği şekilde, hem devletin ve hem de partinin desteğini sağlamış; daha açık bir deyimle devlet kapitalizminin sahibi kesilmiş bir aristokrat sınıf ortaya çıkmıştır. Bu sınıflara dayanan,

ayrıca imtiyazlı mutlu hayatı yaşayan bir grup da belirmiş. Kari Marx'ın kafasında yaşattığı mutlu dünya cehennem halini almış.

1917 İhtilâlinde sonra, Lenin, tartışmalar sırasında, sendikaların devamını istemişti. Ama o, sendikaları kendi anlayışına göre değerlendirmekteydi. Sendikalar Lenin'e ve ondan sonra yönetimi elinde bulunduran komünistlere göre, bağımsız işçinin hak ve çıkarlarını koruyup geliştiren kuruluşlar şeklinde olmayacaktı. Sendikalar onlar için devletin ve partinin emrinde bir organ ve sosyalist plâmn uygulanmasında görevli bir kuruluş olacaklardı. Asıl hedefleri üretimin artışında, işçinin randımanını âzâmî dercede istismar etmek olacaktı.

İlk sıralarda Rus işçisinin Çarlık Rusyasında hak ve özgürlük mücadelesi, Avrupa işçileri ve sendikacılarının takdirini toplamakta idi. 1905 Rus ve Japon harbi sırasında, memleketin cephede olduğu gibi, içinde de bozukluklar baş göstermişti. Ekonomik durum kötüleşmiş; işçiler çok düşük ücret ve ağır iş şartları altında ezilmişler; Çarın despotik yönetimi, isyanlara, grevlere ve patlamalara sebep olmuştu.

Nitekim ilk kıvılcım Bakü'deki işçilerden, Petrograd'a atlamış; 9 Ocak 1905 de Putilov silâh fabrikasında çalışan işçiler isyana başlamışlardı. Bir din adamı olan papaz Gapon 200 bine yakın işçinin ve halk yığınının önünde Çarın sarayına doğru yürümüştü. Bu hareket Çarın askerleri tarafından kanlı bir şekilde bastırılmış; 900 insan öldürülmüş; 5000 kişi yaralanmıştı. İşçiler şu isteklerde bulunuyorlardı :

- 1 — Rus fabrika işçileri günde sekiz saat çalışmalıdır.
- 2 — İşçilerin asgarî ücretleri tesbit edilmelidir.
- 3 — Asgarî ücretler 1 rubleden aşağı olmamalıdır.
- 4 — Rus işçileri "Duma" denilen Temsilciler Meclisinde temsil edilmelidirler.

Dikkat edilirse bütün bu hareketlerin özelliği, işçinin hak ve özgürlüklerinin korunması, işveren ve hükûmet baskılarına karşı olmasıdır.

1917 İhtilâlinde ve ondan sonraki uygulamada, durum, karakteri itibariyle, çok başkadır. Nitekim 1918 Rusya işçi sendikaları kongresinde Merkez Yürütme Kurulu Başkanı işçi saflarından son defa gelen yönetici Mihail Tomsy kürsüye çıkarak Sovyet hükûmeti ve ihtilâlden sonra sendikaların kaderlerinin ne olacağını sormuştu. Kongreden şu kararlar çıktı :

- 1 — Sosyalist düzende sendikalar devletin organıdır.
- 2 — Grev kullanılmamalıdır. Kullanılmayacaktır.
- 3 — Sendikaların asıl görevi verimi artırmaktır. Devletin ekonomik amaçlarını geliştirmektir.
- 4 — Komünist partisinin kontrolünde olacaktır.

İhtilâlin ilk sırasında hattâ II. Dünya Savaşıma kadar IFTU Uluslararası İşçi Sendikaları Federasyonu Rus işçilerinin, sendikalarının sosyal mücadelelerini takdirle izleyip destekliyordu.

II. Dünya Savaşından sonra IFTU ile Rus sendikalarının araları açıldı. Rus sendikacıları batı ülkelerindeki sendikaları kapitalist burjuva aristokrasisinin uşakları olarak suçluyorlardı. 1945 yılında WFTU Dünya İşçi Sendikaları Konfederasyonu kuruldu. Devlet ve siyasî partilerin bağlı olmayı kabul etmeyen özgür sendikacılık ilkelerini benimseyen parolası “ekmek, sulh, özgürlük” olan demokratik ülke sendikacılık anlayışının tamamen karşısı bir tutumdaydı.

Doğu Almanya, keza Çekoslovakya İşçi Sendikaları Konfederasyonları, Dünya İşçi Sendikaları Konfederasyonuna üyedirler. F.D.G.B. Doğu Alman İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Doğu Almanya’da işçiler nazarı olarak işçi sendikalarına üye olurlar; aslında yüzde doksam üyedir. Üye olmayanlar iyi gözle görülmez.

Doğu Almanya’da 8,5 milyon işçiden 4 milyona yakın kısmı kadın. Çalışan nüfusun yüzde 47 sini teşkil eder.

Doğu Alman fabrikalarının hemen hemen hepsinde, genç kız ve kadınları, vinçlerin başında, yüksek hararetili döküm kazanlarında çalışırken görmek mümkündür. Ekonominin en ağır yükü kadının omuzlarında. Sendikalara 6 milyon 400 bin işçi kayıtlı. Sendikalarda parola tek “istihsalı artırmak, sanayi ve teknik ihtilâlde başarıya ulaşmak, Kızıl Enternasyonale bağlı işçiler arasında kardeşlik bağları kurmak”.

F.D.G.B. Doğu Almanya İşçi Sendikaları Konfederasyonu kongreleri 4 yılda bir yapılır. İşçi organizasyonunun sendikalar üzerindeki yetkileri geniştir. Emirlerinin uygulanması mecburîdir. Batı anlamında sendikaların işverenle münasebeti ve mücadelesi bahis konusu değildir. F.D.G.B. yönetim kurulu 15 kişidir. Aynı işkollarından gelen ve komünist partilerine bağlı sendika liderlerinden teşekkül eder. Yılda en az 4 defa, üç ayda bir toplanır.

EĞİTİM VE GENÇLİK

Sosyalist blok ülkelerinde eğitim ücretsiz ve halka açıktır. Okumak isteyen her köylü ve işçi yurdun neresinde olursa olsun bu imkânlardan en geniş şekilde yararlanır. Biri genel bilgiler, ikincisi meslekî eğitimidir. Çırak okullarını bitiren işçiler istedikleri takdirde, tekniker, daha sonra mühendis okullarına üniversitelere gidebilirler.

Yalnız eğitimde bir noktayı gözden kaçırmamak gerekir. Bu ülkelerde eğitim rejim ve ideolojik sınırlar içinde değerlendirilmektedir. İlim tarafsızlığı ve dünya problemlerinin objektif değerlendirilmesi pek mümkün değildir. Özellikle Karl Marx, Berlin, hattâ Dresden Üniversitelerinde okutulan iktisat ilmi, adeta rejime göre ayarlanmış. Batı blokunda yaşayan insanlar birbirini sömüren, acayip yaratıklar şeklinde değerlendirilmektedir. Hür teşebbüs kötüleniyor.

İlkokuldan üniversiteye kadar eğitim tam bir kontrol altında. Genç kafalara çocukluk sıralarından itibaren ideolojik açıdan bilgiler verilmekte. Bütün sosyalist blok ülkelerinde tek eğitim sistemi uygulanır. Bu da Rus tipi, rejim ve ideolojik sınırlar içinde eğitimidir. Sosyalist blok ülkelerde halkın dili yanında rusça ek lisan olarak öğretilir. İlim daha ziyade teknolojik alana insan yetiştirecek yönde değerlendirilmiştir.

Burada okullar sosyalist plânının başarıya ulaşmasında lüzumlu insanı yetiştirme gayreti içindedirler. Dresden, Doğu Almanya Endüstri hayatının ihtiyacı olan gençleri yetiştirmeye gayret eder. II. Dünya Savaşı sırasında 5 bin öğrenci varmış. Şimdi bu miktar 30 bin civarında. 17 bini inşaat, makine, fizik, maden bölümlerinde teknik kısım hariç tıp, sosyoloji, ekonomi, edebiyat ve çeşitli dallarda okuyan öğrenci sayısı 13 bini buluyor. Memleketin ihtiyacı için faaliyet gösteren demiryolu mühendis okulu var. 1839 yılında ilk tren Dresden'de yapılmış; ilk seferini Leipzig'e yapmış.

Öğrencilerin barınma problemi dünyanın hemen hemen her yerinde olduğu gibi, oralarda da halledilmemiş. Ama öğrencilere bir çok kolaylıklar sağlanmış. 500-1000 kişilik yurtlar var. Bu da ihtiyaca kâfi geliyor.

Üniversitelerin civarlarındaki binalardan çoğu öğrenci pansiyonu haline getirilmiş. Ortalama olarak, örneğin, Dresden Üniversitesine devam eden bir öğrencinin günlük kahvaltısı, öğle, akşam yemeği dahil 10-

15 mark. Devlet burs veriyor. Meselâ Teknik Üniversitede okuyanlara 300-500 mark. Bu fakültelerde sosyalist bloka dahil diğer ülkelerden gelmiş Çinli, Kübalı, Arap, Güney Amerikalı öğrencilere rastlanmakta.

Doğu Almanya yetkililerinin verdiği bilgilere göre, her on bin Doğu Almanyalıdan 56 sı öğrenci, 20-60 yaşları arasında her grupta 100 ikşiden 15 i üniversitelerin çeşitli fakültelerine devam etmiş. Bu miktar Fransa'da 12, İsveç'te 16 yı buluyormuş.

Bu ülkelerde yaşayanlar, Batıdakileri daima eğitim yönünden vurmak üzere tenkit ederler. Genellikle derler ki, sizin kapitalist ülkenizde yalnız parası olan vatandaşlar eğitimden yararlanma imkânına sahiptir.

Bunu söyleyenler kişinin teşebbüs ve yaratıcılığına fırsat tanımayan bu rejimde; sosyalist plânın uygulanması yönünden güdümlü, ihtiyacı karşılamak üzere bir eğitim plânı uygulandığını gözden uzak tutarlar. Bu ülkelerde kaliteli işçi ihtiyacını karşılamak üzere okullar faaliyettedirler. Üniversiteler meslek sahibi yapan yüksek okul niteliğindedir.

ÖNEMLİ FABRİKALAR

Dresden; Leipzig'e 110 km. uzakta ünlü kompozitör Wagner'in yaşadığı şehir. Saksonya krallığının 400 yıl merkezliğini yapmış. Tarihî âbidelerin, ünlü Sanat Müzesinin bulunduğu şehir. II. Dünya Savaşında 120 bin ev yıkılmış; 200 bin insan ölmüş; tahribatın izleri duruyor. 1945 den sonra 50 bin ev yapılmış. İrili ufaklı 700 fabrika var. Sığara, kinyaya, gemi, transformatör, rontgen fabrikası faaliyette.

Eisenach şehri Jena'ya 96 km. uzaklıkta, otomobil fabrikası mevcut. Burada da ufak, çok sayıda çeşitli işkollarında kurulmuş fabrikalara rastlanıyor.

Erfurt Doğu Almanya'nın en önemli sanayi şehirlerinden biri. Erfurt yarım milyon nüfuslu, Gera nehri kıyısında kurulmuş. Avrupanın en büyük cendere "pres" ve "makas" fabrikaları burada kurulu. Bu fabrikalardan en büyüğü "Veb Hress Scherenbau" 1897 de faaliyete geçmiş. 1600-4000 ton gücünde sıkıştırma takati olan pres yapıyor. 25 mm. kalınlıktaki saçtan bu makineler imal ediliyor. Alıcılarının başında Rusya geliyor. 37 ayrı tip imalât var. II. Dünya Savaşında yıkılmış, tahrip olmuş. Savaştan sonra yeniden onarıp genişletilmiş.

Fabrika, plânda verilen hedeflere göre bir ayda en az altı makasla 20 cendere yapmak zorunda. Bu fabrikada 3600 kişi çalışıyor. Bunlar-

dan 120 si tekniker, 180 i mühendis, 500 ü kadın işçi. Bu fabrikadaki işçiler 450-1000 mark arasında ücret almakta. Fabrika müdürü orta yaşlı bir zat. Adı Heseniss. Teknikerlikten itibaren yükselerek bu göreve gelmiş. Yardımcısı Wilhelm Ziesenich ise, önceleri fabrika işçisi, sonra yüksek tahsil yaparak mühendis olmuş. Bizlere fabrikayı gezdirmek, atelyelerdeki faaliyetler hakkında bilgi vermek için ilgi gösteriyorlardı.

Bu arada bizlere tanıtılan bir kişi de fabrikanın komünist partisi sekreteri idi. Bu fabrikadaki komünist partisi sekreterinin adı Rudi Schmiult, sevinli, şişman, sarışın bir Alman. Genellikle teknik çalışmaların dışında, işçinin sosyal güvenliği, ücretleri, yaşama şartları ile ilgili konuları cevaplandırıyor. Rudi işçilikten parti sekreterliğine yükselmiş. Bir bakıma görevi fabrika içinde işçiler arasında komünist ideolojiye ve rejime karşı çıkanları tesbit, iş düzeninin, öncelikle randımanın âzâmf şekilde artması yönünden işçiden fabrika genel müdürüne kadar kontrol.

Her fabrikada böyle bir parti sekreteri görevlendirilmiş. Bu kişilerin yetkileri sonsuz. Verdikleri raporlar derhal uygulanıyor. Ashında geri plânda görüyorlar. Bütün fabrikaların atelyelerinde renkli bez panolar üzerinde "Rus ve Almanlar kardeşler"; "Her şey Doğu Alman Sosyalizmi için"; Mutlu günler yakındır, Doğu Almanya sosyalizmin cenneti olacaktır" şeklinde propaganda yazılarına rastlanır.

Her fabrikada işçilere günlük veya haftalık komünist partisi tarafından çıkarılan gazeteler parasız dağıtılır. Genellikle fabrikaların giriş çıkış, istirahat salonu ve yemekhaneleri duvarlarında ünlü komünist büyüklerinin ve istihsalde başarı sağlamış işçilerin resimleri yer alır. Burarlarda madalya, çeşitli mükâfat almış, milletvekili olmuş kişiler, resimlerden işçilere tanıtılır. İşçileri daha büyük randımana teşvik için propagandaya önem verilir.

Dünyanın önemli foto film ve kimya maddeleri sanayi merkezlerinden birisi de Doğu Almanya'da Wolfen şehri, Leipzig'e 50 km. uzaklıkta. Bu şehirde 15 bin kişinin çalıştığı Veb Orwo film fabrikası vat Kapitalist ve sosyalist ülkelerden 60 ma devamlı ihracat yapıyor.

Çok önceki ismi AGFA olan fabrikada flimden başka kimya maddeleri üretimi önemli tutuluyormuş. Fabrikanın Or Wo ismini almasından sonra, yalnız kapitalist ülkelerden 27 sinde birden satış yeri kurulmuş. En son olarak 160 çeşit renkli negatif filimler çok tutunmuş; karanlıkta bile resim ahnabiliyormuş. Ayrıca burada televizyon ve rontgene ait filimler de yapılıyor.

15 bin işçiden 7500 ü kadın. Fabrikanın her yerinde sigara içmek yasak. Ayrıca perlon, dakron tesisleri var. Araştırma laboratuvarları mevcut. Her gün bu işyerinde onbin işçiye öğle yemeği ve sabah kahvaltısı veriliyor. Fabrikanın özel bir hastahanesi mevcut. 1000 kişi alabilecek büyüklükte bir tiyatrosu var.

Bir çok dış ülkeden gelen teknisyen ve mühendis bu fabrikada inceleme yapıyor. Masrafların yüzde onu tecrübeye gidiyormuş. Bu fabrikada iş önemli ve hassas olduğu için ücretler yüksekçe, taban ücret 560 marktan başlıyor. Fabrikanın içinde ve her tarafında insanın burnuna aseton kokusu geliyor. Filimler büyük makinelerde önce sıvı haline getiriliyor, Muayyen derecede büyük Helonder makinelerinden geçirilerek 300 metre boyunda, 1 metre genişliğinde saydam filim elde ediliyor. Bunun esas maddesi aseton ve sellüloz. Bu 300 metre uzunluğunda, 1 metre genişliğindeki filim, 35 mm. eninde özel âletlerle kesiliyor. Bundan sonra hassasiyet kazandırılıp ambalajlanıyor.

Önemli ve hemen hemen Doğu Almanya'nın en büyük fabrikalarından birisi de Leuna Kimya fabrikası. Fabrikanın alanı 7 kilometre uzunluğunda. 30 bin işçi, teknisyen ve tekniker burada gece ve gündüz çalışmakta. Batı Almanya, Amerika dahil olmak üzere, dünyada kimyevî madde üretiminde ikinci geliyormuş. Doğu Almanya'da istihsal edilen metanol, nitrojen yakıtlarının hemen hemen yüzde yüzü burada tüketiliyormuş. Leuna kimyevî madde fabrikası II. Dünya savaşından önce kurulmuş. Bir tarihte Hitler'in sun'î kahve imal ettirmek istediği, tecrübelerle girilen ünlü fabrika bu..

Savaş sırasında fabrikanın yüzde 80 i tahrip edilmiş. Uzun bir çalışmadan sonra modern ve eskisinden daha geniş bir şekilde Leuna kimya maddeleri fabrikası yeniden kurulmuş. Esas itibariyle linyitten asetilen elde ediliyor. Asetilenin çeşitli birleşimleri ve onunla ilgili kimyevî ve ticarî mahiyette ürünler istihsali üzerinde duruluyor. Bu fabrikanın ürünleri 60 ülkeye ihraç ediliyormuş. Fabrikada 200 ilim adamı mevcut. Bunlara tahsis edilen laboratuvar sayısı 800 ü buluyor. Bu fabrikanın hemen yanında Leuna II. adında plastik ve elâstik sanayi için üretim yapacak bir fabrikanın kurulmasına başlanmış. Bunun da bulunduğu alan 200 hektarı kapsıyor.

SONUÇ

Bir kaç önemli Doğu Alman fabrikasından özetle bilgi vermeye çalıştık. Doğu Almanya gibi diğer sosyalist blok ülkelerinde olduğu şekil-

de, Rusların 1980 yılında gayrisafî millî hasılâ bakımından Amerika'yı geçecekleri iddiası mevcut. Hem Rus ve hem de Amerikan ekonomistlerini doğrulayan hususlar var. Fakat bu sonuçlar düşünül­düğü takdirde pek gözde büyütülecek cinsten değildir.

Asıl konu Rusya ile Amerika'nın gayri safî millî hasılâyı ayrı görüşlerle ele alıp değerlendirmelerindedir. Ruslar Karl Marx'm görüşlerine sadık kalıp, yalnız madde üretimini esas almaktadırlar. Şu kadar ton demir, şu kadar ton buğday, şu kadar yiyecek gibi.

Hizmetler bu görüşte dikkate alınmamakta. Yani perakende ve toptan satış dağıtımı ve maddî olmayan şeylerin üretimi gibi. Örneğin, refah seviyesinin artışı ile insan ihtiyacının gelişmesinin sonucu olarak giyim ve kuşamda kadınların makyaj, süsleri, mağazalar bir çok halkla ilişkisi olan müesseselerde hizmet gibi şeyleri komünistler hesaba katmazlar.

Burada üzerinde durmak istediğimiz husus, ekonomik çabaların git­tikçe daha fazla mal üretmekten öteye, insanların yaşamasını kolaylaş­tıran hizmetlere yönelmesidir. Karl Marx'm hiç bir yönden görüşleri uygulamada önem kazanamamış. Bütün istatistikçi ve ekonomistler İngi­liz işçisinin satın alma gücünün son yüzyıl içinde iki ile üç kat arasında artmış olduğunda ittifak ediyorlar. Buna göre Marx'm dediği gibi "fakir­lik ve sömürücülük" artmamış, bilâkis azalmış. Bunun dışında millî ge­lirde işçinin payı Amerika, İsveç, Almanya gibi ülkelerde Rusya'dan çok yüksek.

İşçinin yönetimi ele geçirip üretim araçlarına sahip olması tek keli­me ile mümkün olmamış. İşçinin yönetimde olması teorik. Bırakın onu, işçinin demokratik toplumlarda rahatlıkla kullandığı sendikalaşma, hür sendika ve grev hakkı mevcut değil. İşçi ile devlet yönetimini elinde bul­duran sınıflar, partiye sırtlarını dayamış gruplar, arasındaki uçurum, farklılık her yabancımanın ilk gözüne çarpan husus. Rejim ve uygulama öy­le ki işçiyi fikirsiz, hürriyetsiz, sadece fizyolojik ihtiyaçlarını giderebi­lecek yeteneklere sahip, güdülen, yönetilen robot haline getirmiş.

Hür dünyada demokrasi öncelikle vatandaşların kişisel hak ve öz­gürlüklerini tam bir serbestî içinde kullanmaları yönündedir. Söz, fikir, yazı, basım, seçme, seçilme, toplu sözleşme, grev, seyahat, dil, din, mez­hep ve kişiye bağlı her türlü özgürlükler gibi.

Sosyalist ülkelerde ise tam tersine. Önce toplum sonra ferd. Vaad­edilen refah seviyesine erişilinceye kadar her türlü kişi hak ve özgürlük­lerinden fedakârlık esastır.

Komünist uygulamanın insan tabiatına aykırılığını onu mutsuz kıldığını bu ülkelerde izlemek mümkün.

Acaba bu ülkelerde belirli bir gelişme olmamış mı? Böyle bir soru aklı gelebilir. Buna da tek kelime ile evet demek mümkündür. Hem de teknik, eğitim ve ekonomik kalkınma alanlarında.. Sosyalist plânın emredici rakamlarına ulaşmak için gösterilen çaba büyük hizmetlerin yapılmasını sağlamış. Ama bu gelişmeler tek şey bahasına : “İnsanın kişiliği, onun hak ve özgürlüklerinin yok edilmesi”.

Ünlü Rus yazarı Pasternak'ın dediği gibi : “Sosyalist blokta sanayi kalkınması olmuş; elli korkunç yıldan sonra insanlık haysiyeti bahasına”.
